

Indicatori calitativi de stabilitate socială – posibilități de evaluare

Qualitative Indicators for social stability – Evaluation Possibilities

Dipl. Eng. Dumitru GRIGORE

Physicist, head of the Romanian Biospecter Team (www.biospecter.com) - collab. IRSCA Gifted Education

Priest – Argeș & Muscel Eparchy, Romanian Orthodox Church

Full member of the Commission of Cybernetics, Romanian Academy since 1999

Author of the papers: “Between Reform and Optimization”, (1999); “Ortodoxie și globalizare”, (2001); “A Demand of the Orthodox Culture and Spirituality”, (2001); “Knowledge and Sense of the Evolution”, (2004); “A New Sector of the Market Economy”, (2004); “Informational Theology – New Approaching Criteria for the Christian Morals”, (2007) “Human society–standardised moral system in the long lasting development”, (2008).

Email: dumitru_grigore@biospecter.com

Tel.0722 639323; Fax. 0722 182778

Proff. Florian COLCEAG, PhD

Mathematician, president of IRSCA Gifted Education,

Romanian representative of World Council for Gifted and Talented Education

Author of the articles: “Chains or Freedom”, (1999); “Political Management”, (2000); “Society and Education”, (2001); “Mathematical Model of Global Education System by the Internet”, (2001); “Granite School District Gifted & Talented Program Evaluation”, (2001); “Relationship between Education and Economy”, (2001); “Cellular Automata, Algebraic Fractals”, (2001); “The Charm of Geometry”, (2001); “Dialog and Globalisation Policies”, (2001), “Globalisation and Human Dimensions”,(2001),“Romania & European Integration”, (2001), “Romania - Internal Perspective”, (2001), “Educated People Global Perspective”, (2001); “Psychology and Society”, (2001); “Algebraic Fractals - Fractal Varieties”, (2001); “Complexity and Linearity”, (2001); “Modelling and Models”, (2001); “Horizontal and Vertical Social Relationships”, 2001; “Gaia the global culture”, (2002); “Development and Stability - Part 1, Part 2 and Part 3”, (2002); “Conflicts and Wars”, (2002), “Control and Challenge”, (2002); “Informational Fields, Structural Fractals”, (2003), “Universal Language”, (2004). <http://austega.com/florin/>

Email: f_colceag@yahoo.com

Tel. 0729 029 484

Considerații generale

Sacrul presupune infinitatea din punct de vedere al distanțelor măsurabile, a numărului de dimensiuni ale manifestărilor, a numărului de reiterări posibile a unor legi (ex. fenomenul viului) și corelare cu sistemele sinergice interdependente cu puterea de negociere a optimului de relații între componente (ex. corelații cu sensibilitatea și inteligența sacrului, infailibilitatea soluției). Acest tip de abordare este dihotomic față de profan care se relaționează la dimensiuni finite, reguli finite de tipul resurse finite, și care conduc la competiție cu legi finite.

Pe de altă parte *sacrul* ține de replicarea adaptativ-evolutivă a viului - sinergia acțiunilor fenomenelor unui sistem complex.

Din punct de vedere al logicilor profanului și sacrului, profanul poate fi abordat prin logica liniară reduționistă în timp ce sacrul poate fi corelat mai degrabă prin logicile complexității, (ex. rețele neuronale, fractali, automate celulare, teoria haosului, teoria catastrofei, sisteme disipative, *quantum computing*, etc.).

Necesitatea abordărilor sacrului s-a resimțit în cursul istoriei mai ales în perioadele de criză când logicile obișnuite și liniare nu mai puteau relaționa cu nevoile de soluționare a crizelor din acel moment. Efortul de a trata în maniera complexității s-a configurat în sisteme religioase capabile să genereze răspunsul la criză care să dea soluții. Din acest punct de vedere crizele actuale, generate de încălzirea globală, epuizarea resurselor naturale, fenomenul globalizării, etc. sunt noi și nu beneficiază încă de abordări care să atingă conștiința umană și care să permită un efort comun de rezolvare.

Raportarea sacrului la profan în religiile clasice are o caracteristică comună: sacrul este legat de calități (caracteristici pozitive sau negative care dându-se respectiv dobândindu-se și iterându-se, se înmulțesc), în timp ce profanul este caracterizat de valori (obiecte care prin împărțire se împuținează). Această caracteristică corespunde iterărilor infinite pentru sacru, iterărilor finite pentru profan.

Considerând că aceste reguli ale sacrului și profanului au interferat în permanență în timpul istoriei omenirii, derivând în sisteme de gestiune a resurselor finite (profane) și în căi de urmat pentru eliberarea omului de starea finită prin transcendență, (sacru), în această perioadă istorică vor apărea în mod evident reguli noi de comportament social și însușiri noi care să răspundă la gestionarea problemelor curente și de viitor. (de exemplu nici una dintre religiile curente nu abordează probleme legate de mărirea entropiei

mediului natural datorită unor factori exogeni sau endogeni, deci nici una dintre acestea nu creează norme și criterii de comportament social adecvat acestei probleme; regulile de comportament în privința naturii, stabilite prin religiile actuale presupun un mediu cu un grad de stabilitate mult mai înalt și cu un grad de predictibilitate a comportamentului mult mai ușor de atins).

Cum regulile apar din interferarea naturii umane (*nature*) cu mediul de hrănire (*nurture*), această generare de noi caracteristici care permit reflectarea sacrului în profan se poate modela tot prin teoriile complexității, în particular, prin sistemele disipative.

Amprenta sacrului în acest proces complex de schimb va relaționa însă sistemul etic, condiționând comportamentul ființei umane de gradul de cunoaștere a propriei realități. Sistemul etic în cunoaștere poate păstra ființa, implicit societatea umană, în arealul normalității (sinergiei sistemului *nature-nurture*). Realitatea lumii nu este una în care doar știința discernă structuri, relații, și mecanisme. Realitatea lumii este integrală. Cunoașterea științifică nu exclude o altă ordine a realității, ci dimpotrivă, o evidențiază. Vorbind despre o etică a științei, vorbim despre o etică a cunoașterii. Există o cunoaștere pozitivă, benefică, după cum există și o cunoaștere malefică, distructivă (iterari infinite cu efecte pozitive sau negative cu relația pe *sacru*). Și pentru un discernământ etic (optim obținut în negocierea deciziei, resurselor, relațiilor), *normalitatea* pare a fi indicatorul cel mai corect al căii de urmat.

Miza identificării și cuantificării aspectelor de normalitate socială necesită modalități mai subtile de explicare a acestei realități aflate în continuă devenire (sinergizare *nature-nurture*).

Consecvent aserțiunilor de mai sus, demersul de față pune în evidență pe baza unor considerente științifice, faptul că *societatea umană*, după modul în care este constituită și acționează, reproduce un *pattern* propriu *ființei umane*, înzestrată prin *sacru* cu argumentele comuniunii și durabilității. Pe acest *pattern* societatea umană acționează după reguli proprii asupra mediului de hrănire (biotopul uman) fără a cerceta regulile de stabilitate ale acestuia. Modul de interferare a naturii social-umane cu mediul de hrănire (biotop) presupune o abordare de relații între sisteme disipative în care se precizează sursa, senzorul, decidentul și care generează caracteristicile mixte ce permit o acțiune controlată asupra mediului (ex. *business & ethics*). Același tip de relație poate fi găsit între persoană-grup, culturi diferite (emigranți – cultură gazdă), angajați-firmă, etc. Aplicația acestor principii se regăsește și în *pattern*-ul genetic (*nature*) și *pattern*-ul comportamental-social

(*nurture*) al omului – aplicație prezentată în metoda de evaluare a caracteristicilor personale. (vezi anexa 1)

În acest sens avansăm conceptul de ființă umană – *sistem informațional complex (nature)*, concept prin care surprindem aspectele ce angajează ființa umană într-o permanentă relație de schimb informațional cu mediul său de viață (*nurture*). Astfel, putem identifica raporturi speciale pe care sistemul aflat în studiu le are cu lumea, relaționată și cu *pattern*-ul sacru din care își extrage ontologic resursele. Aceste aspecte pot fi sistematizate în latura lor funcțională și în particular, cuantificabile. (vezi anexa 1)

Transpunerea metodei de evaluare de la nivel individual, pentru societatea umană în ansamblu, are la bază teza conform căreia societatea umană reproduce *pattern*-ul ființei informaționale. (vezi anexa 2)

Identificarea și evaluarea indicatorilor calitativi și corelativi de *interferență nature-nurture* pe domeniul social.

Mecanismul urmărit are în vedere două bucle în care funcționează câte trei subsisteme operaționale ale societății umane. Prima buclă: sursă-*legislativul*, senzor-*justiția*, decident-*executivul*; a doua buclă: sursă-*relațiile de încredere economică*, senzor- *societatea civilă*, decident-*sistemul financiar-bancar*. Utilizând o metodă de identificare structural-funcțională a corelațiilor inter-sistemice găsim că cele două bucle vor genera la primul nivel de fractalizare: *fiscalitate și norme de implementare; control/penalități și adecvare/aplicabilitate; stabilitate și durabilitate*.

Aplicația de *normare* utilizează *performarea integrativă* (vezi anexa 2, figura 1) la nivelul doi de identificare, prin corelare cu atributele analoge ființei umane, relevând: *indicatori de etică financiară, indicatori generali de echitate, indicatori de competență, indicatori de responsabilitate individuală, indicatori generali de etică, indicatori de responsabilitate socială, indicatori ai sistemului de ajutorare, indicatori ai sistemului de protecție, indicatori de probitate, indicatori de validitate, indicatorii nivelului de civilizație, indicatori de deferență, indicatori de civism, indicatori de încredere, indicatori de investire, indicatori de moderație, indicatori generali de valoare, indicatori pe tradiție, indicatori pe nivelul de trai, indicatori de promovabilitate*. Acești indicatori vor configura profilul social de „personalitate”.

Tranziția integrativă aplicată nivelului doi de identificare, relevă acțiunea *sacru* pe indicatorii de „personalitate” socială. Amprenta *sacru* o vom găsi în mecanismele sociale capabile să inducă și să întrețină: sursa- *atitudinea morală socială*, senzorul- *sentimentele morale sociale* și decidentul- *conștiința morală socială*.

Astfel, vom găsi că ***atitudinea morală socială*** va norma: *indicatorii de competență, indicatorii sistemului de ajutorare, indicatori de validitate, indicatorii de civism, indicatorii generali de valoare, indicatorii pe tradiție, indicatorii de promovabilitate. Sentimentele morale sociale* vor norma: *indicatorii generali de echitate, indicatorii de responsabilitate individuală, indicatorii generali de etică, indicatorii nivelului de civilizație, indicatori de deferență, indicatorii de încredere, indicatorii de investire, indicatorii pe nivelul de trai. Conștiința morală socială va norma: *indicatorii de etică financiară, indicatorii de responsabilitate socială, indicatorii sistemului de protecție, indicatorii de probitate, indicatori de moderație.**

Corelarea sistemului de indicatori calitativi cu cele trei direcții de acțiune a *sacru*, relevă *indicatorii calitativi de stabilitate socială* pe cele două bucle pe care s-a efectuat aplicația. Alcătura registrului de *indicatori calitativi de stabilitate* presupune investigarea întregului set de bucle operaționale ale societății umane (ex.: educație, cultură, știință, etc.) Raportarea acestora la indicatorii de dezvoltare durabilă vor stabili aici aportul normativ al *sacru*. Rata de creștere a indicatorilor de *dezvoltare durabilă* prin aport normativ pe *sacru* este dată de *indicatorul calitativ de sacralitate* socială. Acesta descrie cu fidelitate modul în care *sacru* stimulează dezvoltarea durabilă a societății umane.

Anexa 1

Evaluarea indicatorului de sacralitate al ființei umane

Pentru evidențierea laturii profunde a realității guvernate de *sacru*, vom aplica o viziune *structural - funcțională* asupra lumii. Aceasta atribuie palierele materiale ale realității câte un plan generic și un plan generat. Se determină astfel o influență totală specifică oricărui sistem viu, cu componente pe fiecare palier. Corespunzător componentelor sale, influența totală va necesita un număr de căi de transfer informațional-energetic. Căi specifice sau nespecifice, ale căror configurații sunt alcătuite de așa manieră încât să păstreze logica spectrului de influențe în toate palierele considerate.

Aplicând modelul în cazul ființei umane, descriem practic în limbaj informațional interacțiunea unui sistem deschis cu o *realitate integrală*. Problema *sacru* se pune în măsura în care ființa ne dezvăluie potențialități evaluate informațional care trimit la sistemele deschise și evolutive. Normarea pe *sacru* a ființei informaționale presupune utilizarea aspectelor structuralității și funcționalității sistemice și un număr de principii generale de lucru:

-*principiul analogic*, în care metoda de studiu se bazează pe identificarea *pattern*-ului de structura între două sisteme operationale diferite;

-*principiul identității*, în care metoda de studiu se bazează pe conservarea identității *pattern*-ului de structură în condiții variate;

-*principiul simetriei față de un centru de obiectivitate*, în care metoda de studiu urmărește forma și poziția aspectelor structural-funcționale din cadrul a două sisteme operaționale diferite;

-*principiul de rezonanță*, în care metoda de studiu are în vedere sinergizarea aspectelor structural-funcționale între paliere diferite de complexitate;

-*principiul de corespondență*, în care metoda de studiu are în vedere corespondența sinergică dintre aspectele structural-funcționale pe paliere diferite de complexitate;

-*principiul de performare* în care metoda de studiu are în vedere performarea aspectelor structural-funcționale în cadrul aceluiași nivel de complexitate;

-*principiul de integrare* în care metoda de studiu are în vedere integrarea aspectelor structural-funcționale în cadrul aceluiași nivel de complexitate;

-*principiul de tranziție*, în care metoda de studiu are în vedere evaluarea simultană a aspectelor structural-funcționale pe niveluri diferite de complexitate. Conform acestui principiu interpretarea evenimentelor identifică lucrarea *sacru* în suportul material al realității. Toate *pattern*-urile iau formă în aspect material, iar performarea lor (cazul special al ființei umane) relevă acțiunea *sacru*;

Disponerea structural-funcțională a sistemului sinergetic va etaja interior, ființa informațională în următoarele corelații: metabolism – inconștient fiziologic; instictualitate – inconștient instictual; afectivitate – inconștient emoțional; flexibilitate – conștient subiectiv-*simțirea*; comunicare – conștient volițional - *voința*; potențialitate – conștient creativ - *rațiunea*; valorizare – promotor fundamental – inconștient temperamental. Evidențierea planurilor structurale este corelată cu aspectele funcționale. În perspectiva alcătuirii *matricei sinergice* sunt utilizate *principiile de performare, integrare* și cel de *tranziție*. Ele vor lărgi sfera aspectelor funcționale evidențiate adăugând aspectelor fizice, emoționale și mentale, aspectele de *performare* și de *tranziție*. Alcătuirea după aceste principii a *matricei informaționale* specifică ființei umane poate deschide perspectiva de evaluare profundă a indicatorilor la care ființa umana răspunde. În evaluarea elementelor *matricei sinergice*, sunt urmărite două stadii de evoluție. Aceste stadii derivă din statutul funcțional al

fiecărui element evidențiat în viziune psihologică respectiv morală. Conform *principiului simetriei fata de un centru de obiectivitate* forma de corespondență propune stadiul de armonie-creștere care în viziune de normare morală face echivalența: calitate, virtute morală, iar cel de regres-decompensare, echivalența: vulnerabilitate, degradare (în acest sens considerăm morala definită ca *centru de obiectivitate* a relațiilor de simetrie).

Dacă viziunea psihologică generală asupra funcționalității elementelor matricei, va urmări statutul funcțional al acestora pe palierul fizic, emoțional și mental în transformarea de *performare integrativă*, viziunea psihologică morală asupra funcționalității elementelor matricei, va urmări statutul funcțional al acestora pe palierul fizic, emoțional și mental în perspectiva de *tranziție integrativă*. Astfel *performarea integrativă* furnizează date despre mecanismele psihice care au loc pe palierul *fizic, emoțional și mental*; date despre mecanismele psihice informațional-operaționale de prelucrare primară și secundară a informației; date despre mecanismele psihice de stimulare și energizare a comportamentului; date despre mecanismele de reglaj psihic; date despre personalitate (*temperament* ca latură dinamico-energetică a personalității; *caracter* ca latură instrumentală a personalității; date despre *intelență* ca latură rezolutiv-productivă a personalității; conștiința psihologică; date despre *creativitate* ca latură transformativ-constructivă a personalității; conștiința artistică).

Totodată, *performarea integrativă* va presupune pentru stadiul de evoluție *armonie-creștere* un set de registre de *abilități, aptitudini și performanțe*, iar pentru stadiul *regres-decompensare* un set de registre de *dizabilități, incapacități și eșecuri*. Evaluarea elementelor se face prin raportarea *stadiului de evoluție* la cele două *seturi de registre*. Matricea rezultată va oglindi *profilul psihologic general* al ființei umane.

Aplicație aparte, *tranziția integrativă* va furniza date despre atitudinile normate moral respectând tranzițiile dintre nivelurile de complexitate, presupunând mecanisme ce au loc pe palierul *fizic, emoțional și mental*; date despre sentimentele vitale; date despre sentimentele psihice (raportate la eul personal); date despre conștiința morală; date despre conștiința religioasă. Ca și aplicația precedentă, *tranziția integrativă* va presupune pentru stadiul de evoluție *armonie-creștere* un set de registre de *calități și virtuți morale*, iar pentru stadiul *regres-decompensare* un set de registre de *vulnerabilități și stări de degradare*. Evaluarea elementelor se face prin raportarea *stadiului de evoluție* la cele două *seturi de registre*. Matricea rezultată va oglindi *profilul psihologic moral* al ființei umane. Indicatorul care caracterizează măsura *sacralității* prin normare morală este *indicatorul de sacralitate IS*, pus astfel în evidență experimental.

Notă: Precizăm că în experimentul de evaluare a tipului de personalitate umană, respectiv a *indicatorului de sacralitate* s-a utilizat un echipament realizat în tehnologie AVS *inner-active* la Inneractive Enterprises Inc. din Venice, California, pe care s-a realizat o aplicație a autorilor cu implementarea metodei descrise aici.

Anexa 2

Generalizarea metodei pe arealul social

Pentru realizarea aplicației, conform *principiului analogic*, se identifică *pattern*-ul de structură între două sisteme operaționale diferite. Ca și în cazul ființei umane, societatea în ansamblu se comportă ca un sistem complex, care la interfața cu planurile realității va schimba informație, fiind supusă influențelor externe și răspunzând cu efecte corespunzătoare, induse prin subsistemele sale, pe toate aceste planuri. Și aici vorbim despre o influență totală asupra societății umane cu componente pe fiecare nivel de complexitate. Corespunzător componentelor sale, influența totală va prezenta un număr de căi de transfer informațional – energetic, căi specifice sau nespecifice ale căror deschideri vor păstra logica spectrului de influențe în toate palierele vieții sociale.

Problema *sacru* apare la normarea schimbului informațional între “ființa”- societate umană și realitate în ansamblul său. Ca și în cazul ființei umane, un rol foarte important în lanțul schimbărilor îl au de asemenea ceea ce putem denumi prin analogie: “metabolismul” social, “instinctualitatea” și “afectivitatea” socială. Dacă “metabolismul” social ține insolubil de standardul de viață, determinat la randu-i de modul în care se fac politicile sociale și de actul de guvernare, fiind plasat într-o buclă exterioară specifică, “instinctualitatea” și “afectivitatea” socială vor avea un rol foarte important în determinarea nivelului de trai prin articulația care promovează și întreține un anumit tip de *leadership*. Pentru coerență, precizăm că “inconștientul temperamental” social aduce în sinergia societății umane argumentele *sacru* printr-un schimb informațional pe căi nespecifice. Astfel, în fiecare subsistem social schimbul informațional – energetic localizează elementele unei bucle de reglare asistată de *sacru* prin oferta sistemului fundamental de valori, însă aflată neîngrădit sub potențialitatea liberului arbitru uman.

Ca și în cazul ființei-persoană, *normarea* la nivelul actului de decizie socială presupune un mecanism de evaluare-reglare a profilului “personalității” sociale, mai precis, a “profilului psihologic moral” al societății. Și aici, conform *principiului simetriei față de un centru de obiectivitate*, forma de corespondență propune stadiul de *dezvoltare durabilă* corelat cu calitatea și virtuțile sociale, și cel de *regres-subdezvoltare* corelat cu vulnerabilitățile și degradările sociale. Vom aplica și în cazul de față *performarea integrativă* care presupune pentru stadiul social de evoluție pe *dezvoltare durabilă* un set de registre de *abilități*, *aptitudini* și *performanțe*, iar pentru stadiul *regres-subdezvoltare* un set de registre de *dizabilități*, *incapacități* și *eșecuri*. Elementele acestor registre sunt corelate cu indicatorii statistici ai dezvoltării umane, cu alți indicatori statistici social-economici. Evaluarea elementelor matriciale care descriu profilul “personalității” sociale se face prin raportarea *stadiului de evoluție* la cele două *seturi de registre*.

Astfel *performarea integrativă* furnizează date despre mecanismele sociale ce au loc în bucla care asigură durabilitate, date despre mecanismele informațional-operaționale de prelucrare primară și secundară a informației, la nivel de grupuri sociale, de instituții sociale; date despre mecanismele sociale care stimulează și energizează comportamentul social pozitiv, organizații ale societății civile, instituții educaționale, etc. cu rol în mecanismele sociale de reglare, în fine date despre “personalitatea” socială.

Normarea pe *sacru* relevă tranziția pe nivelurile de funcționalitate a elementelor matricei sociale. *Tranziția integrativă* va furniza date despre atitudinile normate moral presupunând mecanisme sociale capabile să manifeste atitudinea morală socială, să inducă și să întrețină sentimentele sociale morale, conștiința morală socială, conștiința socială religioasă. Și această aplicație va presupune pentru stadiul de *dezvoltare durabilă* un set de registre de *calități* și *virtuți sociale*, iar pentru stadiul *regres-subdezvoltare* un set de

registre de *vulnerabilități* și *stări de degradare*. Evaluarea elementelor presupune raportarea *stadiului de evoluție* la cele două *seturi de registre* (și în acest caz considerăm morala definită ca *centru de obiectivitate* a relațiilor de simetrie). Matricea rezultată va oglindi *profilul psihologic moral social*, iar corelațiile cu indicatorii de dezvoltare durabilă vor stabili aportul normativ al *sacralui* la creșterea acestora. În funcție de acest indicator se poate evidenția pe lângă setul de registre "martor" și programul normativ de feedback pe dezvoltare durabilă.

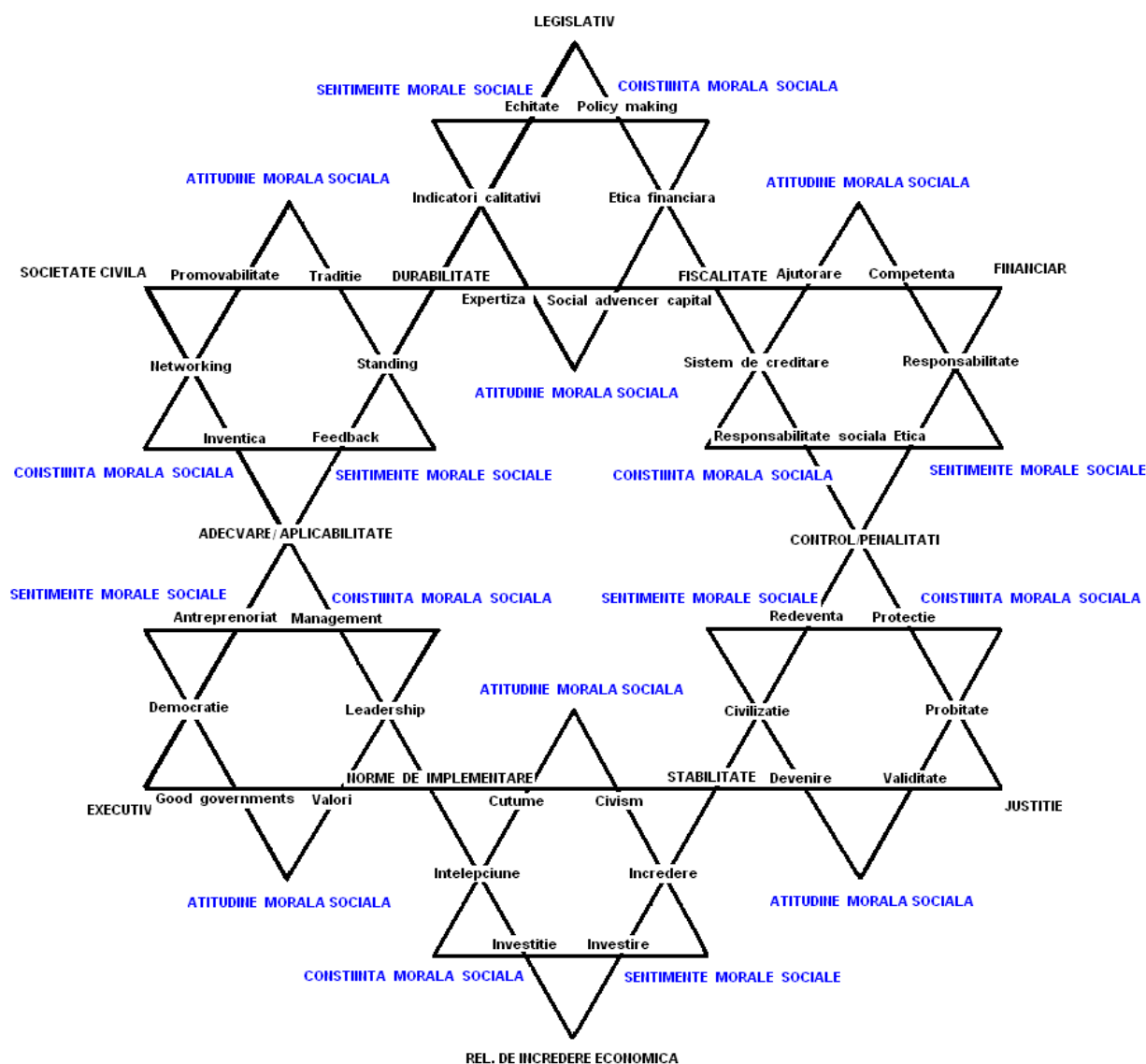

Fig. 1.

BIBLIOGRAFIE

- BAJUREANU, STELIAN, „*Dicționar enciclopedic de consonantică și cibernetică consonantistă*”, Ed. Tiparg, Pitești, 2006
- BRIA, ION, „*Dicționar de teologie*”, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al B.O.R., București, 1994
- CAPRA, FRITJOF, „*Conexiuni ascunse*”, Ed. Tehnică, București, 2004
- COLCEAG, FLORIAN, “Political Management”, (2000); “Cellular Automata, Algebraic Fractals”, (2001); “Dialog and Globalisation Policies”, (2001), “Globalisation and Human Dimensions”,(2001),“Romania & European Integration”, (2001), “Romania - Internal Perspective”, (2001 “Psychology and Society”, (2001); “Development and Stability - Part 1, Part 2 and Part 3”, (2002); <http://austega.com/florin/>
- CONSTANTINESCU, PAUL, "*Sinergia, informația și geneza sistemelor (Fundamentele sinergeticii)*", Editura Tehnică, București, 1990.
- CONSTANTINESCU, PAUL "*Modelarea unitară a genezei și dezvoltării sistemelor*", Editura Tehnică, București, 1983.
- CONSTANTINESCU, PAUL "*Sisteme ierarhizate - Rolul informației în geneză și dezvoltare*", Editura Academiei, București, 1986.
- ENĂCHESCU, CONSTANTIN „*Tratat de psihologie morală*”, Ed. Tehnică, București, 2005
- GOLEMAN, DANIEL, „*Inteligența emoțională*”, Ed. Curtea Veche, București, 2007
- GOLU, M., "*Principii de psihologie cibernetică*", Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975.
- GOLU, M., "*Bazele psihologiei generale*", Ed. Universitară, București, 2005
- GRIGORE, DUMITRU, “*Un model informațional al influențelor pe sisteme vii*”, Conferința Națională de Cibernetică, București, 1998
- GRIGORE, DUMITRU, „*Direcții și coordonate în sprijinul realizării unor studii pentru religie și știință*”, comunicare la Comisia de Cibernetică a Academiei Române, 2005.
- HEDGES, PATRICIA, „*Personalitate și temperament*”, Ed. Humanitas, București, 2006
- MACOVSCI, EUGEN, "*Concepția biostructurală și teoriile moleculare ale materiei vii*", Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
- MACOVSCI, EUGEN, "*Substratul material al gândirii abstracte, în Sisteme în științele naturii*", coord. Mircea Malița, Editura Academiei, București 1979.
- NICOLESCU, BASARAB, „*Nivelurile de realitate și sacrul*” în „*Știință și religie, antagonism sau complementaritate?*”, Basarab Nicolescu, Magda Stavinschi, Ed. XXI Eonul Dogmatic, București 2002.
- POPESCU, ION M., "*Termodinamica proceselor ireversibile în Fizica*", vol 1, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
- RADU, I.; DRUȚU, I.; MARE, V.; MICLEA, M.; PODAR, T.; PREDA, V., "*Introducere în psihologia contemporană*", Editura "Sincron", Cluj-Napoca, 1991.
- STĂNILOAE, DUMITRU "*Ascetica și Mistica Ortodoxă*", Ed. Deisis, Alba Iulia 1993.
- ZLATE, MIELU, „*Fundamentele Psihologiei*”, Ed. Universitară, București, 2006